

ARADUL

Organ al Asociației »Infrățirea«
Apare săptămânal.

EDACTIA și ADMINISTRATIA:
fe ARAD, Str. Eminescu No. 18.
e. Telefon: 266.

Mizeria vorbește cu cei
tari, cu cei slabii se
ceartă.

ABONAMENTE:

Pentru particulari:	150 Leri	1 An	250 Leri	1 An
	80	8 Luni	140	6 Luni
	40	3 Luni	70	3 Luni

In străinătate dublu.

Demență sau nemernicie?

Nu odată ni s'a dat prilejul să pară revoltă de neobrăzarea prei și minoritare, care comentând oferitele evenimente din țară, le dervertesc după placul lor, afirând lucruri diametral opuse, iată că se pare insă că de astăzi ziarul Erdélyi Hirlap prin reportajul său referitor la rezultatul recensământului a întrecut ultima limită a bunei cuvintă. El informațiile primite dela o rimărie referitor la recensământul reformații care privesc numai nucleul total al locuitorilor din orașul Arad, ziarul amintit găsește să fie bine să facă prognosticuri referitor la felul cum se repartizează acest număr asupra diferențelor naționalității, publicând în urmă articolul o cifră fantă, ce ar reprezenta numărul

tuși elementul unguresc e în plină ascensiune numerică arătând în cursul celor zece ani din urmă o creștere de cel puțin 10%. Nu zău, oricât ne-am trudi să explicăm această sporire mai presus de legile naturii, pe care o poți atribui doar șobolanilor din canalele Timișoarei, mintea noastră refuză orice serviciu, silindu-ne să declarăm această nouă, exibiție a scribitorilor dela Erdélyi Hirlap opera unui demenț vrednic de consultul unui medic specialist.

Și totuși nu. Felul cum e pusă chestiunea, cu titlurile și subtitlurile semnificative, ne dă adevăratul fălc al acestor afirmații umflate, care mai curând ar conduce spre cabinetul procurorului general, decât spre bioul de consultare al unui psihiatru. Căci ce sunt aceste anticipații gratuite ale ziarului E. H. dacă nu prima alarmă la știrile care vor sosi în curând din București, pentru a prezenta situația tactică a naționalităților din orașul Arad. Si cum chiar și un ungur cu puțin scaun la cap e convins că numărul lor aci trebuie să fie într-o vădită descreștere față de trecut, partidul maghiar prin organul său cauț de acum să se complacă în mistificări criminale pentru a putea la timpul sau să latre în lumea mare: iată noi am calculat precis numărul populației ungurești din Arad, în baza declarațiilor făcute de locuitori la 29 Decembrie, iar dacă cifrele este pervertite din mașinile de numerație ale Bucureștilor, faptul se datorează măsluitorilor din fruntea recensământului, cari au falsificat fișele, spre a infișe un nou pumnal în trupul țăngerând al nației maghiare. De aci memorii la liga naționilor, alarmarea presei rotermeriste, etc., etc. Repetarea tuturor metodelor imorale de luptă pe care le vedem de câțiva ani încoace mănuite la fiecare ocazie pentru a ne compromite în fața lumii.

Ar fi timpul să ne desmeticim odată din proverbiala nepăsare față de obrăzniciile pe cari le debitează de un timp încoace presa minoritară, și să-i aplicăm corectivul cel mai drastic pentru a se trezi la realitate. Căci e o batjocură nemai pomenită să te vezi la tine acasă insultat de toți derbedeii cari în lipsa altel ocupății au intrat în slujba gălăgioșilor din Bpestă.

Obrăznicia presei judeo-maghiare din Arad — Ce scrie ziarul „Reggel“ (Dimineață) din Arad. Până când autoritățile vor tolera să fim batjocorați? Cerem sancțiuni! Domnul procuror are cuvântul. —

Ne cade în mâna numărul 25 din 1 Februarie al săptămânii cotidiene ce apare la Arad sub titlul: «Reggel». În acest ziar găsim un articol intitulat: Mese (Poveste). Și iată ce ne povestea obraznicul perciunat revisionist, scribul acelei povești. Traducem textual:

«A fost odată, dar mai bine nu era, peste Ocean și peste Carpați un ministru chemat Popovici. Acest ministru a fost în țară lui un fel de cassier ca bunăoară casierul unui băi gratuit (ingyénfűrdő pénztárnok), căci în cassa aceluia stăt nu se găsea NICI ODATĂ un ban.

Acest ministru — continuă «povestea» — a plecat în țari străine să caute parale. Si-a pus în străinătă ca merinde trei colaci făcuți din cenușa caselor din Borșa. A cucerit multe țari până ce a ajuns la Palatul Bancherilor. Când să fie primit, (ministrul) a fost respins spunându-i-se că înainte de a fi primit va trebui să ucidă zmeul cu șapte capete. S-a sprijinat ministrul căci el nu avea sabie în schimb bălaurul avea șapte capete: un cap era somajul, altul corupția, al treilea antisemitismul, al patrulea asuprirea minorităților, al cincilea asuprirea

muncitorilor, al șaselea căile ferate proaste și al șaptelea criza de guvernare. —

Povestea continuă în tonul acesta. Nu mai murdărим coloanele acestui ziar cu eccluzații săptămânii susnumite. Nici nu vom căuta să combatem insultele grosolane.

Ne întrebăm doar; până când vom fi nevoiți să toleram banditismul acestor cari sunt dușmarii noștri de moarte? Până când vom tolera ca opinia publică minoritară să fie sub dictatura elementului destructiv și îndusă în eroare?

Am ajuns oare să ne lăsăm scufăpați fără să aplicăm legitima apărare? Ce face domnul procuror al tribunalului? Nu găsește ca articolul citat este un atentat la creditul țării? De ce nu aplică codul penal și legea contra alarismului?

În numele opiniei publice românești cerem sancțiuni. În nicio țară civilizată din lume libertatea presei nu este confundată cu atențate contra statului. Odată pentru totdeauna cerem ca autorii acestei încriminări la adresa statului Român să fie trimiși la pușcărie.

A.

A dat roade suprimarea cenzurii?

Cenzura, zigazul pus avalanșei de impulsivități nestăpânite, a fost ridicată în temeiul nădejdii, că presa era suficient pregătită pentru libertate, conștiință de datorii ei în stimularea și multiplicarea posibilităților de civilizație a cetăților, dar mai presus de toate conștiință de rul ei moralizator față de massele ușor iritabile în atmosfera anilor de după răsboiu.

Dacă majoritatea presei din România a dat în anul 1930, an de absolută libertate, suficiente dovezi, că a atins maturitatea conducerii prin sine însăși, nu putem afirma tot așa și despre presa ungurească din Ardeal. Cu multă durere trebuie să constatăm, că aceasta presă are încă nevoie de o tutelă preventivă a foarfecelor cenzuratoare. Căci prea adesori libertatea presei a fost întrebuită de către ziarele ungurești drept hasnaua tuturor aberațiilor unor scelerăji, pe cari ură adunată strop cu strop în vremea cenzurii îi impinge la o excesivă și dialetică limburi belicoasă, multe articole tunând și fulgerând cu pătimășă scrâsnire de dinși contra a tot ce e românesc.

Răstoind gazetele ungurești din Ardeal în perioada anului trecut și făcând comparația cu scrisul presei ungurești din Iugoslavia, Cehoslovacia sau chiar

și Ungaria, te izbești de constatarea că nu există superlativ, care nu ar fi fost spus în cea mai exagerată generalizare a celui mai neînsemnat amănunt de mici întâmplări ale zilei, pentru batjocurirea și terfelirea organelor noastre de stat. La anumite perioade întregă presă ungurească din Ardeal, ca la o comandă centrală, izbucnește spontan într-o furioasă spumegare de ură, intocmai unei avalanșe de bolnavi cari se rostogolesc în șivoaiele tulburii a păraielor de munte, după o rupere de nouri. Invectivele curg năprasnice și dacă frica de Parchet îi oprește ca să scrie neted cui se adresează aceste invective, s'au obiceinuit în ultimul timp să și găsească căte un biet țap de spașă, cum au fost cazuri și aci în Arad, pe care apoi îl improasă din plin cu tot veninul strâns contra stăpânirii românești. Și dintr-un lucru de nimic te trezești cu un armăsar apucat de strechie, pornit să distrugă tot în calea lui. În astfel de momente ai impresia că există un singur ziar unguresc concentrat din cele căteva sute de săptămâni cari își urlă strident reclamele de bâlcui pe piețele orașelor din Ardeal: un ungur cu mustățile lipite în său până la sfârșurile urechilor frumos păzite de perciunii

(Continuare în pag. 5).

Religioase – Culturale.

Morala fără religiune.

....cheстинile religioase, confesio-nale, ori bisericești nu o interesează. **Francmasoneria** se ocupă de cultiva-re misiunilor mobile, înăscute în om, urmărind drept scop ridicarea omului la cea mai înaltă valoare morală. Iată o mărturisire îndrăzneață. Îndrăzneață, pentru că la noi n'a fost obiceiul, ca cineva să-și ia răspunderea public, pentru credința sa, deosebită de cre-dința oficială a Bisericii. Aici e profesiunea clară a încrederii în posibilitatea educației morale fără religiune fără confesiune, fără biserică. Contrarii fa-ti sunt totdeauna de respectat. Mai de cinsti sunt aceștia cari își iau răspunderea de a se pune însăși în afara de religiune și de Biserică, decât a-ceia, cari — după cele din afară — rămân sub străina Bisericii și înlă-untrul ei, ca de acolo să-i submineze autoritatea, prin critici nestăpâname, și să-i desmîntă pas de pas învățatura, prin atitudinea lor de viață, lipsită de orice conținut religios.

Se pune deci întrebarea: se poate o morală fără religiune? Cei stăpâni de curente filosofice moderne, vor răspunde: **da**; oamenii credincioși, vor da răspunsul neted: **nău**, niciodată nu! Iar noi suntem datori a aduce lumină în cauză, ca să nu se ispiteză la rătăcire cei îndoieiniți.

Partizanii unei **morală independente**, (sau **laice**, pentru că refuză religiunea și pe preot) nu se sfiesc să spună: vremea credinței a trecut, oamenii sunt mai luminați. Cultura înlocuște religiunea. Omul cult n'are nevoie de religiune. Moralitatea trebuie să fie, dar ea nu se poate clădi pe temelia ne-sigură (?) a religiunii. Religia viitorului e morală, bisericile și au trăit tra-iul. În tot cazul morală trebuie să fie independentă, n'are nevoie de cărjele religiunii. Mai mult chiar, e primej-dioasă inspirația moralei din religiune, doavă faptele grave, vrednice de o-sândă, săvârșite sub mantaua religiunii. Morală e un bun comun de o potrivă tuturor oamenilor, toți sunt una în a recunoaște bazele unei **sigure morale**; pe cănd religiunea desparte și departă pe oameni de către olaltă. Si încheie, cu emfază, moralității moderni — deia Kant încoace în deosebi, — de s'ar condiționa morală de religiune ar trebui să admitem atâtea feluri de morale, căre religiuni deosebite sunt...

Iată cum se poate părăsi conceptul de religiune, care a fost acelaș pre-tutindenea și în toate vremurile. Adică: felul cum au cuprins oamenii pe Dumnezeu, raportul lor cu această ființă supremă, exprimat prin cult particular și public. Raportul omului către Dumnezeu se orientă și raportul către se-menii săi. Nici Creștinismul n'a făcut abatere dela această concepție.

Religiunea creștină are la bază a-celeași 10 porunci ale Legii, pe care a venit Hristos să o desăvârșească prin lumina cunoștinții de Dumnezeu. Unul întreit în fețe, căruia omul da-torește supunere necondiționată. „Eu sunt Domnul; Dumnezeul tău...“ e peatra din capul unghiului credinței și moralei creștine, căreia Mântuitorul i-a adăgat porunci de a crede în El, ca în Fiul și trimisul lui Dumnezeu. Una cu Tatăl, de a crede în Biserica pe care El a înțemeiat-o și a înzestrat-o cu mijloacele de dobândire a harului,

de a crede în puterea sfintelor Taine și a le primi, pentru a ne pregăti prin-tr'o viață vrednică, printr'o viață după Hristos, pentru ziua cea mare a judecății, când fiecare își va lua plata.

Si deodată cu vestirea noauei evan-ghelii a cunoștinții de Dumnezeu celei adevărate, Hristos a desăvârșit și legea cunoștinții de sine și de aproapele, **legea morală**, a cărei promulgare a făcut-o în „Cuvântarea de pe munte“.

Creștinul distinge în morală două părți: Una generală umană — legea morală naturală, scrisă în inimă, — și alta specială creștină, intemeiată pe po-runcile descoperirii dumnezești.

Aceasta din urmă nu vor să o re-cunoască a de păii moralei indepen-diente. Ei socotesc descoperirea supra-naturală, ca o voință straină, ce vine să se impună omului, ca o constrângere. A-i urma ar fi moral, pentru că aceasta ar suprima conștiința proprie a omului. Moral este numai ceea ce co-respondă libertății conștiinței și legilor fizicii omenești.

Făgăduind o morală intemeiată pe legea pozitivă, moralității independenți, recunosc totuși nevoia stabilitării unor principii morale, căci, în vreme ce se socotesc îndreptății să se îndoiască în existența unui Dumnezeu personal, Stăpân cu dreptul de a împărtji răs-plătă, ori pedeapsă, ei nu pot suprima glasul lăuntric care poruncește: „Să.. Să te iubești pe tine... să iubești pe aproapele...“. Si porunca cere să fie ascultată.

Adevărat, și fără religiune se pot stabili anume reguli, norme de viață socială. Dar o astfel de morală, alcă-tuită din combinații omenești, e schi-lavă, schioapă. Din ea lipsește părțea esențială a îndatoririlor către Dumnezeu, care e eliminat. Si-i tot atât de mană și în ce privește raportul dintre oameni.

Deja vechii **sofiști** greci deduceau din intuiția lor, că omul nu poate con-cepe și recunoaște adevăruri cu valoare generală, veșnică; căci fiecaruia îi ap-are drept și adevărat ceea ce îi pare convenabil, adică ceea ce îi folosește. Legile omenești sunt un rezultat al experienței generale din punctul de vedere al folosului...

Filosofia morală modernă nu-i de parte de aceeaș concepție, dând doară ca o mai adâncă intemeiere a îndatoririlor vieții: **fericirea tuturor**. Unde poate duce această lozincă **omenească**, se poate vedea punând față în față **morală masselor** revoluționare, care, întindând la „fericirea tuturor“, au ajuns să sfarme foată legea morală domi-nantă până acum. Iară de altă parte **morală stăpânilor**, care se crede îndreptățită a trece peste orice granițe morale, având ca întărire dezvoltarea cea mai înaltă a singuraticilor, dotați cu aptitudini deosebite.

Unde e criteriul de judecată într-o lege morală fără religiune, fără Hristos?

Da, înălțarea **creștinismului dog-matic**, e un mare avantaj al comodi-tății. Nu ești ținut să mai crezi în dogme nesimpatici, nici să te rogi, nici să te duci la biserici... Si ce e mai principal nu trebuie să ai teamă de un judecător, care ar veni să ia seama economiei tale, și-ți pozi trăi viață după bunul plac.

Acesta e **sectarismul printre intel-lectuali**, care, prin feluritele nuanțe de curente filosofice, răscolește și pune în circulație toate erziele trecutului, la fel cu mulțimea sectelor religioase, ce operează în massele populare.

Arhim. P. Morușca.

O nouă știință: Psihotehnică. Conferință Dlui prof. univ. Fl. Ștefanescu-Goangă

Duminică 1 Februarie a vorbit la Palatul Cultural, în cadrul ciclului de conferințe organizat de către Despărțământul „Arad“ al Astrei dl prof. univ. Ștefanescu Goangă. Psihotehnică, această nouă știință, are o aplicare practică atât de intensă, și atât de mari posibilități de-a refacă din temelii viața tehnică a omenirii sub diferențele ei aspecte, încât cunoașterea ei se impune astăzi tuturor. Dl prof. Ștefanescu-Goangă prin expunerea lăudată și bogată în exemplificări convingătoare a isbutit să înțeleagă în tainele acestei nouă știință publicul auditor care la urmărit cu o încordată atenție, pe lângă toate sgămotele supărătoare ale aparatului de pro-ecțiune.

Dăm aici un resumat al acestei foarte interesante și utile conferințe.

In procesul de creație se disting doi factori: unul material și altul uman, având fie care trei forme. Formele în care se prezintă factorul material, sunt: 1. materia primă, 2. izvoarele de energie și 3. unelele. Materialul uman apare în următoarele forme: 1. fizic, 2. psihic și 3. dorința de satisfăcut.

In sec. XIX s'a dat importanță covârșitoare factorului material. Toată grija statului industrial era îndreptată asupra acestui factor. Această inimă a dus statele spre cu-ceriri de colonii, de unde își puteau obține materia primă și izvoarele de energie. In acest secol omul a fost desconsiderat, sau cel mult era considerat ca brațe de muncă, ca o anexă a mașinii. De aici soarta mizeră în care trăia.

Sec. XX a inversat cu desăvârșire acest raport. Astăzi în producție este hotărâtor omul. Noua intocmire economică și socială are atenția îndreptată spre om, spre utili-zarea rațională a puterilor lui.

Sec. XIX a epuizat forțele materiale și azi lumea vrea să utilizeze și pe om.

Schimbarea aceasta se datorește urmă-toarelor imprejurări:

1. unei invenții din anul 1905 a inge-nierului american Taylor, care și-a dat cel dintâi seamă de importanță factorului uman în procesul de producție. El a cerut să se folosească și forțele umane după aceleași norme ca și forțele mașinii.

2. în al doilea rând se datorește pro-gresului în științele biologice și psihologice. Progresul tehnic al sec. XX se datorește biologiei și psihologiei.

3. iar al treilea factor hotărâtor este și imprejurarea, că multe popoare fiind înălță-tute dela viață naturală, au căutat altă forță, care să le asigure producția. In special Germania, pierzând piața să a adresat forței omenești spre a o utiliza în condițiile cele mai raționale.

Ideia lui Taylor, că omul e o mașină și ca atare are forțe variate, care însă nu sunt orbitoare, ci sunt supuse și ele unor legi, s'a pus în aplicare. Dacă mașina se poate utiliza, de ce nu s'ar putea și forța omului după aceeași legi?

In sec. XIX omul a cheltuit prea multă energie. Această fapt tot de Taylor a fost constatat. El a studiat mișcările pe care le fac lucrătorii în timpul muncii și a obser-vat, că multe din ele erau făcute în mod inutil, ceea ce însă nu se poate face prin tehnica și internațională ori națională, înainte de a în-conștiința noastră, că o țară nu se poate prospera, dacă procedea-rect cu materialul uman. Să modifi-căm înțelesul, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am examenul cel mai greu și atunci vă junge la producție. Națiunea, care risipi munca, va face și capital, contră va peri și munca și capitalul național sau național or cum ar fi.

Adevăratul mijloc de a rezolva a-

cunoaștem, să-i stabilim porful psihologic. Omul, în nevoie de a se forță să se păcăt mai mult, a obseruat întâi ceva atâtă de el, natură, și numai după ce a devenit capacitatea de muncă a omului limitată și nu depinde de factori extinși de ereditate. Așa s'a născut ideea studia pe om în vederea utilizării războinice a forțelor sale. Așa s'a format Psihotehnică, adevărată știință care aplică diferențele de-a lungul guvernează puterile umane, în deosebire de toate zilele. (Fiziologie și psihologie).

Psihotehnică tratează următoarele probleme:

1. Problema selecționii profesionale, decă să găsească pentru fiecare profesiune cei mai potriviti să o îndeplinească.

2. Problema orientării profesionale, găsească pentru fiecare om ocupat mai potrivită cu aptitudinile sale.

3. Problema metodelor celor mai potrivite de lucru.

4. Problema organizării științifice a profesiunii, să găsească cele mai ușoare de învățat o profesiune.

5. Problema organizării științifice a întreprinderi, adevărată să se găsească și eficețe stimulente pentru muncitori.

Exponerea fiecărei din aceste pro-ecții a fost însoțită de proiecții care ne au-

1. insușirile psihice ce trebuie să se aducă în anumite categorii de profesioniști.

2. examenele ce se fac în apus, ca fie care om să-și găsească ocuparea mai potrivită cu aptitudinile sale. Se îndeamnă indivizi cu cunoștințe tehnice suficiente și potrivite acelei profesiuni.

3. pozițiile cele mai bune, mai potrivite ca fiecare om să-și găsească ocuparea mai potrivită cu aptitudinile sale.

4. Analiza diferențelor mișcării facute de cei mai buni profesioniști, pentru a formula cele mai ușoare metode de a se adapta.

5. schița despre organizarea științifică a unei întreprinderi, unde toți factorii conducători până la simplul muncitor și fiecare își are rolul său bine distinct, sunt în legătură organică unii cu alții.

La utilizarea rațională a factorului uman s'a ajuns pentru a putea face față greutăților care apăsă asupra popoarelor. Un popor, care vrea să trăiască și să poată mărgini la proceeedele de producție din trecutul său.

Indreptarea stărilor din țară nu se poate face prin tehnica și internațională ori națională, înainte de a în-conștiința noastră, că o țară nu se poate prospera, dacă procedea-rect cu materialul uman. Să modifi-căm înțelesul, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

decid, să organizăm forțele omenești, să intrăm pe drumul cel drept; care conduce la învingerea greutăților. Dacă utilizăm în mod științific omul, am

Problema apei în orașul Arad.

S-a scris multă privitor la apa de beut din conductă orașului nostru, s-au facut interpellări în ședințele consiliului, însă problema nu-i rezolvată nici acum.

Pentru o mai bună pricepere a ei, voi face un mic istoric.

Actuala conductă de apă a fost construită în anii 90 ai secolului trecut împreună cu canalul Shone de o societate engleză, care a exploata întreprinderea până în 1915.

La început au fost 4 fântâni de 35—90 m. afunzime, din cari apa era ridicată cu aer comprimat («pompe mamut»). Aerul comprimat pe lângă

muncă mechanică de ridicare a apei, care deși arteziană nu era singură la suprafață, mai făcea și oxidarea apei, prin ce sărurile de mangă și fier, proprii celor mai multe ape arteziane dela șesuri, erau precipitate. Aceasta precipitare s-a datorit atât oxidării cât și degajării bioxidului de cărbune, care gaz încă se găsește în toate apele subpământene.

Apa celor 4 fântâni era condusă prin țevi la un rezervor acoperit cu pământ pentru a fi era de căldură și iarna de îngheț, unde în urma curgerii foarte lente, să depunea din ea partea cea mai mare din sărurile precipitate de fier și mangan.

Din acest rezervor apa era trecută prin 4 filtre de cvarț, care rețineau ultimele resturi de precipitate.

După aceste manipulații apa ajungea în conductă și prin ele la consumatori și era vestită de bună în tot jurul așa, că sătenii când veniau la oraș, în restaurante nu cereau vin etc. ci apă de beut.

Eu locuam înainte de războiul mondial în o comună din județ și îmi aduc aminte cu câtă plăcere beam apă, când veniam la Arad.

Deja către sfârșitul răsboiului mondial dar mai ales prin anii 1920 apa devine neagră și cu miros de rugină și mangan. Tăieturile de probă făcute în diferite puncte ale conductei arată depozite de mangan pe părții interioare, în unele locuri așa de mari, că aproape au obturat tobul.

Explicarea stricării apei s-a dat în felul următor: rezervorul și filtrele au fost construite pentru un consum de circa 1000—1200 metri cubi apă pe zi. Cele 4 fântâni dădeau aceasta cantitate în mod constant. Cum însă prin anii 1915—1918 necesitatea de apă a crescut, s-a săpat o nouă fântână, căreia însă nu i-a pus pompă cu aer comprimat, ci una aspiratoare-propulsivă mânătă cu curent electric și a cărei apă nu venea în atingere cu aerul, decât în rezervor, unde era amestecată cu celorlalte fântâni. Cantitatea de apă mânătă zilnic în con-

dată s-a ridicat astfel la 1500—2000 metri cubi. Rezervorul și filtrele însă erau săli-făctoare numai pentru jumătate cantitate apă. Trebuia de a mânătă apă cu o lăție dublă atât prin rezervor cât și prin filtru, ceea ce a dus la creșterea unei cantități tot mai mari de precipitate de fier și mangan în conductă din oraș și la depozitarea lor.

Ne aducem aminte de moștele de conductă pline cu astfel de săruri așezate spre vedere publică la primarie!

Conducerea uzinei speriată a început să spele conductă, lăsând să treacă apa repede prin ea și producând seară de seară acele fântâni săritoare pe bulevard și alte străzi, pe cari le aducre publicul dar mai ales copiii.

Rezultatul a fost însă, că publicul primea tot mai des apă neagră la robinet din cauza precipitatelor răscolite, iar țevile mai ales cele inguste și la colituri rămâneau aproape cum au fost. Mi-aduc aminte, că conducătorul uzinelor de atunci să gândise și la spălarea conductelor cu ajutorul unor perii speciale! Publicul era tot mai alarmat și făcea zilnic reclamări.

S-a pus atunci întrebarea, dacă fierul și manganeziul în cantitatea din apa fântanilor uzinei este sau nu vătămător sănătății, produce sau nu produce ceva deranjări stomacale etc? S-a cerut în privința aceasta opinia mai multor medici precum și a consiliului sănitar superior, cari toți au conchis că sănătatea nu poate fi vătămată fiind în cantitatea așa mică și fiind sărurile în general inofensive. Profesorul de chimie Aurel Babeș a stat mai multe zile aci făcând din ordinul consiliului sănitar analizele necesare.

Ca urmare s-a decis înlocuirea pompelor cu aer prin pompe inchise aspiratoare ca și aceea dela a 5-a fântână iar apa captată nu mai era trecută acum nici prin rezervor nici prin filtre, ci direct în conductă din stradă. Aceasta transformare s-a făcut în 1924 și a avut un rezultat neașteptat: deja după câteva luni de zile apa a început să rămână împedite și foarte bună la gust.

Constatându-se interiorul țevilor prin tăieturi de probă s-a constatat dispariția sărurilor, mai rămăsese în unele locuri numai ceva depozite de săruri de fier, mai ales la colituri și în conductele terminale.

Disolvarea aceasta relativ grabnică a sărurilor depozitate s-a explicat prin acțiunea bioxidului de cărbune, venit cu apa din pământ și reținut acum în ea prin sistemul captării închise.

Teama obțurării și astfel a nimicirei conductelor prin depozitele de săruri a dispărut, iar publicul a ajuns din nou la apă bună și curată.

(Continuare în numărul viitor).

77% unguri în Arad

după socoteala „magyarparti”-ului. Nu Vă indignați. Nu face. Matematicianii cu socoteala de mai sus ori sunt scrântați la căpătină, ori complect orbiști de patimă. Deafel... același lucru. În orice caz, o nouă doavadă de mentalitatea anumitor cercuri ungurești de pe aceste meleaguri. Muribunzii visează în vremea ago-

niei câmpuri verzi și vânjoșii ateliice. De ce să fulburăm acest vis?

Nu 77% frajilor, o nu, ci 103%

reprezintă ungurii din totalul populației arădane (am socotit aci

toți ungurii cari au trecut vreodată prin Arad, inclusiv cei treisprezece mariliri).

Censorul.

cărbi de piatră și lemne de foc tăiate într-un sat învecinat la domiciliu pe lângă cele mai REDUSE PREȚURI.

ALTMANN EDE, Arad, B-dul Reg. Ferdinand 44

O binecuvântare ocazională.

Urcat scările primăriei să-mi scoț carnetul de identitate. De odată ma oprii brusc; mi-am adus amonte, că în gazete apare zînic un aviz, care ne vestește că: „Biroul pentru eliberarea carnetelor pretinde după fiecare fotografie personală un bon eliberat de fotograf și că „cu eliberarea oficială a acestor bonuri“ sunt îndreptății anumiți fotografi. Mi se face înțima că un purice. Ce te faci acum lețo? Fotografi aveam cu în buzunar, dar ghinion, nu erau jăcute de vreun specialist oficial (doctor în fotografie) ci de un bătrân maestru din Vlașca, care — ce e drept — nu-mi luă pentru ele decât 15 lei, dar după obiceul pământului, vad, că îmi sustrase „bonul oficial“.

E-ă căt p'act să disper, ori să alerg la unul dintre fotografi enumerați în aviz. Norocul că mi-am dat seamă, că nici unul dintre acești iluștri spectați n'a să se mulțumească cu iluzia promisiunii, că voiu plăti, când vom primi leafa. Stătui așa dezolat pe la mijlocul scărilor, când văd, că din aria stângă a edificiului coboară o femeie dolefano, o româncă cu obraji îmbujonî și cu ochii ca de fulger. Ce o fi pățit pe la biroul carnetelor de identitate, nu știu, dar oprindu-se la fiecare pas, — spre mare satisfacție a celor ce o ascultați — ținu următoarea binecuvântare ocazională: „Să fiuți-ți ai dracul cu carnetu vostu! Că că să învăț eu ungurește de dragul funcționarilor dela primărie! Ptiu, fiți-re-ati ai naibit păcătoșor; să nu se găsească unu, care să înțeleagă vorba românească! Par că s'a mutat Budapesta cu „mittelecu“ el, în România să înfigă cuțit în inima noastră Primar e asta? Ciumă! Ptiu, tune-vă sfântu Ilie! și

Risipa banului public sau pentru ce să votă legea curbei de sacrificiu.

200.000 lei de fiecare om!

Dintr-o surză demnă de toată incredere, aflat că de curând au fost trimiși în strelație 20 funcționari polițieni de diferite grade, pentru a studia diferite sisteme de organizare polițienească. Până aci nimic anormal. Dar ia gândii val! Fiecare din acești polițisti primește pe durata călătoriei de studiu, o diurnă de lei 200.000 plus salarul! Deci un total de 4 milioane, ce se aruncă în vînt de dragul unor partizani, cu chef de excursii în strelățate pe punga statului.

Nu am avea nimic de zis contra acestei cheltuieli inutile, dacă starea finanțară a țării ar fi altfel, dar azi când legiuinii întregi de funcționari sunt aruncați pe drumuri, iar celor rămași li se reduce sălariul la jumătate, această excursie de placere — știm noi ce sunt călătoriile de studii în strelățate — e o palmă de parvenit, izbită pe obrazul cinstit al acestei țări.

pomenind mereu toți sănii din cîldinardul vechi și nou, părăst localul primăriei. Iată cum această voinică româncă în indigăne etă justă a găsit — în binecuvântarea ei ocazională — cuvințele cele mai potrivite pentru situația actuală dela primărie. Dacă nu ajunge vorba bună, să vină făcăteul. Să trăiești, sorol!

A. I. V.

Tiganul cu sămbrie.

Să știe că poetul Vasile Alecsandri, a fost cel dințial boer care a desorbit pe tigan.

Într-o bună zi ești în balconul conacului său din Mircești, chemă tot să-șășui de tiganii robi și le zise:

— De azi înainte nu veți mai fi robi, a sunat ceasul libertății voastre. Mergeți și vă împărățiți în lumea largă, unde veți trăi după bunul vostru plac.

— Aoleu!... conașule gemură tiganii de durere. Dar cu ce ți-am greșit boerule, de vrei să ne Izgovești?

Și plânsere tiganii, de ți se rupea înțima, dar bardul Moldovel nu se lăsa îndupăcat de lacrimile lor și robii de altă dată, primără libertatea ca niște caini bătuți.

Plilda lui Alecsandri, fu curând imitată de toți boerii Munteni și Moldoveni. Când veni fosă și rândul lui conu Alecu Stolnicu lucrurile luară o altă intorsură. Lui din toată săleahă, nu-i mai rămăsese de căt un singur tigan Unii muriseră de bătrânețe, alții nu mai avuseseră zile și numai Vanghele tiganul supravețu camarașilor săl de robie.

Când auzi să plece în lume, tiganul înmărmuri de frică.

— Nu mă lăsa boerule, trăite-ar D-zeu, să privește singur se tângui Vanghele.

Păcat de D-zeu să n'al măla de bătrânețele mele.

Conul Alecu î se înmula înțima și nu putu rezista stăruințelor lui, ba ma puseră și ceilalți argați căte o vorbă bună pe lângă boer. Lor le era drag tiganul, că era șugubăt toată zlua îlinea numai în șotii, și munca era

floare la ureche, când începea Vanghele cu „sporovățul“.

— Bine tigane zise Stolnicu, vei rămâne mai departe la curtea mea dar de acum încolo vei intra și tu în rândul oamenilor și vei primi sămbrie ca toți argații.

— Să te ie Cel de Sus, boerule, și să fi blagoslovit că tare ești bun și milostiv!

De când Vanghele se văzu cu gologani ca toate creștinul, nu mai luera cu răvnă ca pe timpul robiei. Iși petreceau timpul coțindând prin sat cu luleaua în gură, ori se infunda prin grădină și se snopia dormind.

Într-o seară conu Alecu, chemă toți argații și le dăe poruncă pentru ziua următoare. Când ajunse la Vanghele îl zise:

— Tu tigane uite ce ai să faci. Dacă mâine o fi senin, să te duci la strânsul fanului; iar dacă ai vedea că cearul e înorat să tai nutele din pădure și să completești gardul la stână.

— Așa să fie, boerule, precum zice D-ta, răspunse tiganul.

Conul Alecu, se culcă înințit că a scăpat de o grije. Când se trezi, dimineața soarele înundase ograda.

Sări din pat, sperlat și nemulțumit că-l furase somnul. Alergă la fereastra și aruncă o privire prin curte. Nu-i veni să credă ochilor. La umbra dulului de lângă grăjd. Vanghele sedea tolaniș și trăgea din lulea ca un șarpe.

— Hei tigane, dar cum îl vremea de n'ai plecat încă la muncă?

— Păi, cum să fie boerule, „noile“ printre stele, nici de fân, nici de nuelie.

E. M. Năvalnic.

ROMÂNIA
Portăreul de pe lângă Jud. rurală Șiria.
Nr. G. 4209/1930

PUBLICAȚIE DE LICITATIE.

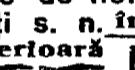
Nr. 44 Port.

In baza execuției de escontentare efectuată în ziua de 14 Octombrie 1930 pe baza decisului Judecătoriei Lipova cu Nr. 1938 și 1939/1930 obiectele se chestrate în procesul verbal de execuție Nr. G. 4209/1930 Compuse din: Una Canapea cu stofă cu 3 perne mici, un sifoner cu 2 uși, cum și alte obiecte prețuite în suma de Lei 13.000 cuprinse în favorul Băncii Agrare filiala din Lipova reprezentată prin Dr. Tiberiu Baar avocat din Lipova pentru suma de Lei 35.000 capital, interese de 15% dela 10 Aprilie 1929 precum și spesele stabilite până în prezent se vor vinde la licitație publică în Comuna Mășca la casa Urmăritului în ziua de 12 Februarie 1931 la ora 2 d. m. conf. art. de lege IX. §-ului 107 și 108 din anul 1881 al legei exec. Aceasta licitație se va ține și în favorul altor creditori care eventual ar anunța dreptul de prioritate.

Radna, la 22 Ianuarie 1931.

Şef portăre, Pentru Conformitate
ss. D. Antonescu **indescifrabil**
portăre.

Nr. 118 1 -1.

Timp de 55 ani multe mii de cum-părători mulțumiți comandă semințe de legume, flori, agricole, cepe de flori, plante, trandafir altoi și s. n. în calitate cunoscut superioară dela firma **Arpad Mühlé** cultură de comert de semințe, stabiliment de grădinărit, TIMIȘOARA III Km. Preț curenț la cerere gratuit. 3-3

Nr. 40668.

Cercul de Recrutare Arad.**COPIE.**

Se face cunoscut că prin rezoluția Ministerială pusă pe referatul Nr. 1130 din 19 Decembrie 1930 s'a aprobat prelungirea termenului aplicăriunei ordinului general No. 18/929 **până la 1 Aprilie 1931** pentru toți tinerii născuți în anul 1898 și mai în etate, în teritoriile alipite; Ardeal, Bucovina și Banat și pentru tinerii ai căror părinți sunt născuți în aceleși teritorii și au domiciliat acolo la data de 4 Septembrie 1920.

Aceeași ordin s'a dat și pentru tinerii din Basarabia.

Până la data de 1 Aprilie 1931 acești tineri vor prezenta actul de naștere și de naționalitate pentru a putea beneficia de prevederile ordinelor Circulare No. 40/922 și 64/923.

Acei incorporați ca Omiș-nomazi, ca unii cari nu au prezentat suscitatele acte până la expirarea ultimului termen (expirat la 6 Decembrie 1929 pentru acei aflați în fară și la 6 Iulie 1930 pentru acei veniți din străinătate), vor fi lăsați imediat la vatră, urmând a fi reincorporați odată cu cei de mai sus dacă până la data de 1 Aprilie 1931 nu vor prezenta actele cerute, odată cu cei cari nu au fost încă clasati dacă nu se vor prezenta Cercurilor de Recrutare pentru a fi clasati.

In acest sens cu onoare vă rog să binevoiți a da cuvenitele ordine Cercurilor de Recrutare în sub ordine.

Arad, la 22 Ianuarie 1931.

Şeful Serviciului Recrutarei
Colonel (ss) **Tări**

Ajut. Sef Serviciului

Colonel (ss) **Bădulescu**

p. conformitate

Şeful Bir. Recrutare Arad

Lt. Col. **Indescifrabil****CONVOCARE.**

In conformitate cu dispozițiunile Art. 43—46 din statute, înănd seamă și de prevederile Art. 47—48 din

Legea pentru organizarea Cooperației, convocăm

a VIII-a Adunare Generală Ordinară

a băncii populare «SPIRU HARET» din comună Arad, județul Arad pe ziua de 15 Februarie 1931 ora 11 în localul consiliului parohial ort. rom. din Arad, str. Mețianu. Dacă la locul și timpul fixat, nu se va întruni 1/3 din numărul membrilor înscrîși, adunarea generală se va ține, în ziua de 1 Martie 1931 la aceiași oră și în același local, cu origine ar fi numărul celor prezenți.

Activ	BILANȚ LA 31 DECEMBRIE 1930.	Pasiu	Debit PROFIT ȘI PIERDERE LA 31 DEC. 1930. Credit
Cassa, numerar . . .	11 728	Capital social . . .	744 389 Dobânci & Beneficii . . . 601.559
Mobilier . . .	25.966	Dap. spre fructificare . . .	1.408 620 Cheltuieli generale . . . 22.388 Divid. Cap. Banca Centr. Coop.
Capit. B. Centr. Cooperat. . .	40 000	Ef. de plată Federală . . .	1 300.000 „ Federală . . . 6.543
Capital Federală . . .	61.208	Dob. Reportate . . .	39 759 Diurne & Transporte . . . 23.000 Imprimate . . . 1.585
Imprumuturi . . .	3.486 527	Fond de Rezervă . . .	91 670 Chirii . . . 15 000 Dob. Depunerii Federală 7.971
Creanțe în urmărire . . .	dubioase . . .	Cultural . . .	18 600 Impozite . . . 20 370
"	71.366	Imobil . . .	9.400 Amortisamente: Amortisment Mobilier . . . 2.600
Dob. datorate . . .	86.446	Ajutoare . . .	1.800 Creanțe dubioase . . . 22 500 Dobănci:
Efecte Publice și acțiuni . . .		Mobilier . . .	15 000 Dob. la dep. spre fructif. 158.329
Dob. Rep la Ef. de plată . . .	23.136	Impozite . . .	11.900 " Efecte de plată . . . 174.143
Diverși debit. Fed. Zorile . . .	1.250	Creanțe dub. . .	71.386 " Fond de rezervă . . . 9.614
Imprimate . . .	"	Dob. datorate . . .	86.446 " cultural . . . 2.007
Dep. Fed. „Zorile“ . . .	68.149	Impozite după dep. . .	7.879 " Ajutoare . . . 200
			" Imobil . . . 1.000
			" Impozite . . . 1.260
			" Mobilier . . . 1.300
			Profit net 68.947
			TOTAL 617.658
			617.858

Consiliul de Administrație:Președinte, **Iosif Moldovan**Secretar-contabil, **Florea Anghel**Membru: **Vasiliu Dărlea, Liviu Albu, Dr. Alex. Stoinescu, Caius Turic, Ioan Vancu, David Balint, George Condurăjean, Mihai Ollăcan**

Adam Dragos

Cenzori:

Eugen Spinanțu

Arcadie Giulan

Nr. 12 9-12
GÉZA NAGY
ATELIERUL de FOTOGRAFII ARTISTICE ARAD, BULEVARDUL REGINA MARIA 8. **Atelierul e deschis și Dumineca PESTE DRUM DE PREF. JUDEȚULUI.**

Banca Națională a României.

Nr. 715.

Banca Națională a României Arad, aduce la cunoștința posesorilor, de bilete de bancă uzate, murdare sau rupte că pentru a întreține în mod continu nevoie pieței cu monedă de hârtie bună și curată, este absolut necesar a le prezenta spre preschimbare.

In acest scop rugăm atât Publicul cât și Instituțiile Comerciale, Industriale etc., să nu mai pună în circulație biletele uzate ci să le prezinte la schimb, în orele de serviciu, în fiecare zi de lucru dela ora 9-12.

Cu deosebită stima:

Banca Națională a României
Adr.

Fotografii pentru carnete de identitate se execută la

Curticean, calea Șaguna 90Prețul I pentru 2 fotografii 15 lei
" II " 2 " 25 lei
" III " 2 " 30 lei
1-4

Fotografii pentru carnete de identitate, se pregătesc astăzi și imediat la Foto

Lux fotografARAD, Bulvardul Regele Ferdinand 29.
Nr. 103-3-3.

VOPSEȘTE ȘI CURĂȚĂ CHIMIC HAINELE FINE DE TEATRU ȘI OCАЗИИ
Str. Brătianu 21. KNAAPP Str. Ep. Radu 10.
Instalație electro-motrică modernă.

Prăvălie IN ATENȚIA AUTOMOBILIȘTILOR Prăvălie nouă!!!**MOTRISOL**ESTE CEL MAI BUN SI MAI EFICIENT DE AUTOMOBIL UNUL TRU LEI 60. CANA ORIGINALĂ LEI 280. SINGURUL LOC DE CUMPARARE DENTRUL ARAD SI JUR, Arad, str. Eminescu No. 15 VIZITAȚI și VĂ CONVINGETI. **FODOR.** Nr. 105 2-10.**Mai frumos lustruește calcă și spală spălătoria****Terezia Buttlinger**

Strada Consistorului (fost Str. Batthyány) 35 în curte.

FOTOGRAFII PT. LEGITIMATIE**2 bucăți Lei 25.****str. Alexandri 5 (Salac u.)**

No. 106. 2-2.

Cercul de Recrutare Arad face de cunoscut tinerilor cari au cerut amânare pentru continuarea studiilor pe anul 1930-1931 că în conformitate cu ordinul Ministerului Armatei No. 2205 din 20 I. 1931 s'a prelungit termenul pentru complectarea acelor de amânare de studii până la data de 7 Februarie 1931.

Csáky

Cele mai bune ceasori nice le cumpărați la ceasornicar și bijutier în ARAD, peste drum de biserică Lutherană, Atelier propriu de primul rang pt. repararea ceasornicilor. No 92

Adevărată.

Intr-o scoală, învățătorul foarte dornic de a aplica întru toate principiile de pedagogie modernă, caută să aducă pe copii la răspunsuri bune prin multe întrebări, cum s'ar zice prin melodul intuiv.

Lecția despre animalele de casă.

— Ce animal de casă este animalul acela care sgârde și mânâncă lapte?

— Pisica, mățea — răspunde copiii în cor.

— Dar animalul care latră și mușcă?

— Câinele — răspunde corul vesel.

— Dar animalul care are o cruce pe spate?

Nici un răspuns. Mare nedumerire, în sat nu există măgari.

Pe spatele acestui animal a călărit Domnul nostru Isus Hristos — încearcă învățătorul să ajute glagoria școlarilor.

Aceaș nedumerire. Doar un priindel din banca înfăia se scobește la nas, foarfe concentrat, apoi isbucnește foarte mulțumit:

— Popa nostr, mă rog la domnul învățător...

Nici dascălu nu și-a putut slăpăni râsul. Prichindelul era pruncul crâsnicului.

Urmează oara de religie. De abia intrat preotul în scoală, zece guri i-se adreseză deodată:

— Mă rog la domnul părinte, Nuju crâsnicului a zis, că dumneata ești măgar...

Se vinde din mână liberă o casă cu 2 camere,

1 bucătărie, prăvălie cărciumă, magazie, pivniță și grădină 20 m. lungime 8 m. lărgime, în centrul comunei. Lazar Stoia 2-2 Dud. j. Arad

Să continuăm!

Ce spuneau ungurii despre băncile noastre ardelene în anul 1913. Sovinism și tendințe de emancipare.

Să continuăm! Seria articolelor n-ar fi completă dacă n-am reproduce păreriile maghiarilor și asupra băncilor și economiei noastre în general în anii premergători răsboiului mondial. În acest chip vom vedea o icoană fidelă despre națiunile noastre de emancipare de sub presiunile șovine care se exercitau dela Budapesta.

In aceeași ședință comemorabilă a politicianilor maghiari din 1913 se discuta cu vehemență și situația noastră economică, punctul periculos fiind băncile românești, în cari maghiarii vedea o inevitabilă tendință de emancipare a elementului român ardelean, știut fiind că o situație economică mai ridicată a unui popor de origine etnică deosebită de națiunea dominantă este, mai întotdeauna, aceia care deschide drumul ascensiunii și a înălțării deasupra celor cari te asupresc. O stare economică bună întovărășită de o cultură națională, în condițiunile în cari ne găseam noi ca massă compactă, însemna un evident pericol pentru integritatea statului maghiar. Acțiunea de prigonire ce se desfășura asupra școalelor românești, a limbii și culturii noastre nu putea să cruce nici, instituțiunile bancare. În acea ședință se pune chestiunea aşa cum se găsea ea în acel timp și se pregăteau acțiunile cari urmău să înceapă pentru anihilarea efectelor binefăcătoare ale băncilor românești pentru națiunea română ardeleană.

"Oricât de modestă să ne fie părterea, a zis d. Apponyi, despre forța statului maghiar, el mai are atâtă putere economică și financiară ca să poată contrabalanșa sistematic și pas cu pas acțiunea economică sprinținită de afară a băncilor sărace valahe."

D. Balázs Dénes ocupându-se cu criza financiară din acei ani a constatat: „Băncile românești nici că au simțit această mare criză financiară. Banca «Albina» și celealte bănci românești stau de mult în legătură cu instituțiile cehoslovace din Praga. Si grație acestor raporturi, băncile minoritare n-au avut nimic de suferit pe urma acestei crize care a distrus atât de multe bănci."

Observațiunea d-lui Sandor Iosif

lămuște care a fost până nainte mijlocul de combatere a băncilor noastre. „Atunci când am adus în Ardeal o mare bancă dela Budapesta și am dat ființă la Cluj în 1904 celei mai mari bănci ardelene *n' am putut reuși să împedec ca băncile românești să capete reescomtări și din această cauză am părăsit banca*. Este o lipsă de patriotism din partea băncilor ungurești că de dragul banilor alimentează totuși băncile minoritare acordându-le reescomturi".

D. Kenéz Bela ocupându-se de instărarea progresivă a tărârimei române și constatănd că la aceasta contribue în mod neîndoios și băncile minoritare românești a afirmat următoarele: „Desigur că instituțiile financiare ale minorităților constituiesc o nouă forță socială pentru a căror caracterizare mai temeinică nu găsesc aici locul. *Este destul să amintesc de astădată că Albina, Bihoreana, Cibleana, Lumină, Șoimul, Timișana și consorțiale se străduesc și se luptă din răsputeri pentru cuprinderea gliei ungurești (singură banca Albina a dat, cum afirmă d. Bethlen, pe mâna valahilor în ultimii cinci ani mai mult de 10.000 jughere pământ maghiar) și pe lângă aceasta mai fac multe și pentru consolidarea economică și culturală a neamului lor.* Conform datelor statistice a Societății secuiești din Brașov, în Ardeal valahii au dat în acest scop 5.23% în veniturile lor pecând celealte bănci cari nu sunt minoritare (pe aceste întreprinderi cosmopolite nici nu le putem numi maghiare) abea au dat 1.45%, fiindu-le mai important să plătească, acționarilor dividende de căte 12—16—20%.

Rezultă din aceste constatări că băncile românești grație solidarității și spiritului înțelept al românilor ardeleani au putut să reziste oricărui atac ce venea dela puternică improvizație și fiindcă sub impulsul clasei intelectuale române, indeosebi sub acel al învățătorilor și preoților dela sate, tărârimea n-a recurs decât la băncile românești dela cari primiau ajutorul material necesar îmbogățirii gospodărilor lor, aceste instituții financiare reprezentau nu numai o forță mate-

Bolșevicii în Ungaria.

Cu acest titlu a apărut în «News Chronicle» din 27 Ianuarie a.c. recenzie ultimei lucrări în engleză din isvor unguresc, sub titlul: «Bolshevism in Hungary: The Bela Kun Period», (Bolșevism în Ungaria: periodul Bela Kun) de Baron Albert Kaas și Fedor de Lazarovics.

Iată ce scrie ziarul de mai sus:

„Autorii acestei cărți sunt părinții. Ei nu ascund faptul că punctul lor de vedere este un conservatism rigid, și că idealul lor despre un om de stat a fost contele Tisza, un dușman neimpăcat al idealurilor democratice, care a fost omorât la isbuțnirea revoluției ungare. Așa dar, dacă în mișcarea lui Bela Kun ar fi fost ceva serios nu găsim în carte. De fapt autorii bat un măgar mort. Regimul lui Bela Kun, precum și arată ei cu ușurință, a fost din toate punctele de vedere o caricatură slabă și neisbutită a regimului lui Lenin. Stilul literar din proclamațiunile sale, cum e arătat în carte, a fost același, cu deosebirea că Bela Kun a încercat să facă ceea ce a spus, pe când Lenin avea ceva din arta omului de stat, adică de a face compromisuri.

rială ci și morală, dat fiind faptul, că ele au contribuit efectiv la toate acțiunile culturale și manifestațiunile sufletești ale românilor ardeleani. Au fost prin urmare un factor nu numai economic ci și moral care intimidase și cercurile financiare și politice maghiare, în o epocă apropiată de desăvârșita libertate confiștită la Alba-Iulia la 1918.

Tot băncilor noastre românești le mai putem mulțumi și faptul, că rândurile clasei de mijloc a românilor ardeleani se îndesa din zi în zi. Tărârimea însăși sau menținută la un nivel economic acceptabil sub raport vital se năzuia a-și da copiii la școli, cari apoi, de ori ce profesie să fi fost, aveau roluri bine determinante în pregătirea eliberării noastre definitive de sub jubul milenar maghiar. Aceasta era adevăratul pericol pe care l-au văzut politicianii maghiari și de acesta purtau cea mai mare teamă. Incontestabil că aceasta și-a avut consecințele inevitabile, căci de ce le-a fost teamă n'au scăpat: visul românilor s-a împlinit și temerea s'a dovedit a fi prea tardivă în anul 1913.

P. Puticu

O CONTRA REVOLUȚIE.

Exemplu viu este politica lor față de proprietatea rurală. Lenin, când a văzut că și cel mai din urmă «mușic» fine la dreptul de proprietate, al câmpului sau grădinii sale, imediat a renunțat la principiul comunismului și l-a lăsat proprietar. Bela Kun, din contră, a încercat aplicarea completă a comunismului, producând contra revoluția, bătaia Românilor la porții și creând o națiune împărțită în două tabere: satul contra orașului și fiecare nemulțumit cu excepția membrilor uniunilor comerciale urbane.

REVOLUȚII FĂRĂ SÂNGE.

Aceea ce însă carteau explică este faptul cum au fost potolite aceste revoluții așa de ușor și fără vârsări de sânge — cum au venit și plecat dela putere Kerensky ungur, Conte M. Karolyi, cum l-a dat Bela Kun la o parte și cum Baron Perényi (căci acești scriitori nu vor să admită intervenția Românilor) a răsturnat organizația lui Bela Kun ca pe un pachet de cărți de joc. Singura vârsare de sânge a avut loc în teroarea roșie și albă ce a urmat după revoluționi.

In tot cazul avem un raport al revoluției ungare în aspectul ei politic. Ar fi fost însă de dorit ca autorii să fi avut o vedere mult mai largă; totuși se vede punctul de vedere tipic care-i caracterizează «bourgeois conservatism».

După News Chronicle, Londra 27 I./1931.

N. R. Din cele de mai sus se poate vedea că opinia publică din Anglia cunoaște situația din Ungaria mult mai bine decât își închipue autori ca baron Albert Kaas și Fedor Lazarovics. Anglia nu mai înghite acum falsificarea adevărului: ROMÂNIA A SALVAT UNGARIA DIN GHIARELE BOLŞEVISMULUI.

ADUCEM LA CUNOȘTINȚĂ

ONOR. PUBLIC,

că începând de azi, se capătă carne proaspătă de porc, vițel și vită.

Deasemenea mezeluri proaspete și carne afumată de cea mai bună calitate, la

CAROL ZUREK

B-DUL REG. FERDINAND 31, PESTE DRUM DE FOSTA MOARĂ SÉCSENVY.

Nr. 111. 1—2.

Deștepti și naivi.

(roman)

de T. CRISTIA.

I.

Inclinări înăscute pe cetățuiesc destinul.

(1)

Pe versantul munților bihoreni, unde se întâlnesc Râul mare cu valea Grujului, se deschide o câmpie largă, înconjurată din toate părțile de munți și dealuri, iar la mijlocul câmpiei e așezat târgușorul Poeni, reședință de plasă și centrul întregiei vieți al celor șasezeci de sate resleșite prin văile și infundăturile munților. În sus pe valea Grujului, împreștiat prin văgăunele și cochlările dealurilor Osoiu și Cornet, strălucesc din depărtare petele de lumină albă a căsuțelor din satul Gruj. Sat sărac și fără nădejdi. Pe un bot de deal, dintr-o pădure de brad și teiu, se ridică trușă și arrogant castelul grofului Kozalsky Oliver, iar în ceealaltă parte a satului, tot pe un bot de deal,

se înalță smerită spre ceriuri bisericuță de lemn a satului, incunjurată de câteva case și ogrăzi mai răsărite, în cari își au săracăcioasa lor gospodărie Popa Grigorie și dascălul Tovie. În mijlocul satului, pe vale la întrețierea părăului cu drumul satului și școala din Gruj. Pe vale sunt numai morile sătenilor și dela școală se deschide o largă perspectivă spre castelul grofului până în târg la Poeni și spre bisericuță satului până în fundul văii. Școala n'are ogrădă, edificiul e dărăpat și acoperit cu paie înegrite de ani, pe alocurea cu mușchiu verde și bălării. O singură sală, în care băncile bătrâne de lemn de brad, lungi pentru căte zece școlari, jin loc de clase.

Cum satul e împreștiat și unele case foarte departe de școală, cei mai mulți copii vin dimineața și se reintorc acasă numai seara, iar pentru amiază își aduc

merindea în traistă, deobicei: pâine și ciapă. Acuma au mâncați și se joacă în jurul școlii. Jocul adoarme foamea și postul dă trupului vioiciunea pe care n'o cunoști niciodată copiii celor cu dare de mână. E voioșie în ciripiul glasurilor și în ochii râzători de tinerețe citești bucuria, că trăesc, că pot să se scalde nestingeriști de nimene în raza zburdalnică de soare. Sunt așa ca fluturi vioi din luna Maiu. Lucruri, cari văzute dela distanță, strălucesc, când sunt văzute aproape își pierd farmecul. Așa și acești copilași. Ai zice ingeri, dacă nu i-ai auzi vorbind și nu i-ai privi de aproape. Dar coborât între ei, găsești în deplină armonie scrâșnitul de ură al dinților, bestia umană în miniatură, alături cu naivitatea dulce a ochiului visător și cuminte. În miclelor patimi și indemnuri, sunt începuturi de oameni, începuturi de animale. Diferența de caractere de mai târziu apare în clipa nașterii prin predispoziția cărnii și săngelui; temperamentul înăscut în instinct. Sunt toți de o vârstă, sunt școlari, sunt din aceeași clasă socială și te-ai așteptă să aibă aceleași

indemnuri, aceeași mentalitate, aceeași doruri. Dar ochiul verde ca pistriu al școlarului ștefanică Câmpenean umbrește, deasupra nasului îngust și buzelor subțiri, indemnuri violente, iar bărbia care te lasă să observi un început de ascuțire își desvăluie pe întrigantul profitor de mâine. Mititelul acela, care e profund concentrat să-și scoabească născiorul cu degetul murdar și care răspunde la numele pompos de Remus, Remus Cîmaș, are ochii negri căprui și liniile feței rotunde, e o fire meditativă, nu se întovărășește cu cei răi și e băiat cuminte, așezat așa cum se cuvine să fie băiețelul cel mai mic al unei mame iubitoare. Si ce față lăbărăță are Petrică Ciuntu, școlarul vecinic bine dispus la jocuri, iar la lecții mai tacut ca icoana sfântului Nicolae de pe peretele școlii.

Copiii, băieți și fetițe, aleargă, strigă, sunt veseli, zglobii și zburdalnici. Fetițele s'au prins în horă, dansează și cântă. Petrică Ciuntu a înhățat un măr prietenului său Ghijă Birău și fugă în jurul școlii urmărit de Ghijă, care își reclamă avereia cu strigăte și înjură-

flanșetele noastre

Prin Sanatorul tuberculoșilor...

Cele două porți. Aradul e singurul oraș cu sanator comunal. Istoricul. Curățenie și confort sau ce poate un om cu suflet. Primăria începe să-și înțeleagă rostul.

De vorbă cu d. Dr. Pavel Siiartău.

Să facem cunoscute instituțiile românești, a fost gândul nostru dela pornirea acestei gazete. Greutățile inerente ori cărui inceput, ne-au impiedecat să realizăm acest scop, deși un slab inceput făcusem în unul din numerile trecute, scriind despre scandalul dela secția cinematografică a Primăriei. Scopul nostru nu este atacul și scandalul. Suntem obiectivi. Unde vedem un lucru bun, îl remarcăm cu plăcere, iar unde afilǎm lucruri ce scandalizează și bicuiesc obrajii celor ce le privesc, infierăm.

Prin urmare acei ce se aşteaptă azi la descoperirea unui scandal, se înșeală.

Cele două porți.

Decum te dai jos din autobusul No. 6, îți apar înaintea ochilor două porți. Una în stânga, magnifică, imponantă și impresionantă: E intrarea în cimitirul Pomenirea, a celora ce au pornit în călătoria de unde nu mai este întoarcere. E ținută în bună stare, probabil pentru ca trupurile ce se reintorc în pământul din care au fost plămădite, să fie bine impresionate, la inceputul drumului veșnic... A doua poartă e în dreapta. Scundă, părăginită decolorată și scărăitoare, e menită să ridice moralul celor cu plămânii infectați de baccilul lui Koch, cari intră în casa drului Siiartău, să caute vindecare...

De ambele porți îngrijește acelaș stăpân.

Restul se înțelege!

Sanatorul.

Cu aceste gânduri am deschis ușa scărăitoare, a corpului de clădiri din care se compune Sanatorul. E compus din 4 pavilioane, dintre cari sunt utilizate numai 2: unul pentru bărbați și unul pentru femei. O parte mai e locuită de personalul Sanatorului, iar restul e gol. Edificiul a fost zidit în decursul războiului, cu menirea de a adăposti bolnavii preveniți din vreo epidemie de boli contagioase. Dar n-a fost cazul. Deci însuși faptul că a fost

în cursul războiului, e un indiciu, că nu corespunde destinației ce i s'a dat de către Primărie. În adevăr, fără exceptie saloanele și toate camerele, pe care le-am vizitat cu de-amănuntul, sunt prea joase și parcă nu primesc lumină îndeajuns.

Sanatorul a fost înființat la 1 Februarie 1926, datorită regretatului Dr. Ioan Robu, pe atunci primar al orașului, și a actualului medic primar al orașului Dr. Cucu Vasile. Antecesorii săi Dr. Siiartău au fost Dșoara Dr. Cornelia Moga, dl Dr. D. Cosma și dl Dr. Copăceanu.

In vizită...

Având aceste lămuriri introductorye, am plecat, flancat de dnii dr. Siiartău și Noveanu Vasile, spre pavilionul bărbătilor. Dela inceput te isbește ordinea și curățenia, ce stăpânesc aici, în pofta mentalității de tembelism ce se obișnuiește în alte părți.

Ambele pavilioane, au saloanele în părțile după gravitatea bolnavilor. Astfel bolnavii cu infecții ușoare sunt plasați într'un salon, saloane pentru cazurile mai avansate și saloane deosebite pentru cazurile grave. În cazurile de tot grave, cari ar putea conturba liniaștea celorlalți bolnavi, sunt isolați în camerele de rezervă din fiecare pavilion. Cazuri de aceste obvini mai rar, astfel că aceste camere servesc îndeosebi bolnavilor mai cu dare de mâna.

In toate aceste saloane domnește o curățenie și ordine exemplare. Dnul Siiartău ține la aceasta în primul rând.

Fiecare pavilion are câte o cameră de baie modern amenajată, cu spălătoare individuale de porcelan. — Apa de spălat se încălzește.

Imediat ce am păsit în pavilionul feminelor, atmosfera pare schimbăță și saloanele devin mai prietenoase. Cauza am observat-o imediat, totul e în alb, reflectoarele becurilor sunt îmbrăcate în hârtie albă sau roză, iar pe mese și dulapuri sunt vase cu flori artificiale.

tare cu chiote și strigăte de «Dă-i Io-nă, nu te lăsa Ștefanu!»

Iată ingerașii...

Un prichindel a răsărit de după școală și aleargă găfăind spre grupul școlarilor: «Maa, vine popa mă!»

Lupta a începat brusc și copiii se îngrămădesc spre drum. A rămas doar Ștefanică Câmporean, care ascuns de privirile indiscrete ale consătorilor și-a dat drumul lacrimilor, nu altă lacrimă de durere, căt lacrimi de năcaz și învidie, că celalalt a fost mai tare.

De după delulul dela colțul drumului se apropie o figură asămânătoare chipurilor de sfinti din vechile cărji bisericesti, cu litere cirile. Popa Grigorie din Gruiu ca matcă, având încă vre-o trei filiale în satele din apropiere. E înalt, gârbovit de spate barba albă răsfrirată ca o amenințare de furtuni, ciștești o energie încăpăținată supusă unei voinți călăuzită de un scop. Cei șaptezeci de ani ai popii nu s'a scurs fără folos pentru sat. Școala și bisericuța, aşa bâtrâne cum sunt astăzi, sunt săptămâni aspre ale părintelui. Cu adevărat săptămâni mănilor lui, căci și cioplit în rând cu lemnării și în rând cu sătenii a cărat materialul necesar pentru școli. De acumă alii se vor

știință medicală, cam puține — manipulate cu dragostea de aproapele, a directorului sanatorului — drul Siiartău,

— asistat de medicii Vasile Novacu și Hurghișu Vasile, produc adevărate minuni. E un lucru știut că în combaterea unei boli, vorba bună a doctorului curant, face foarte mult. Bolnavii din acest sanator, au această vorbă din belșug.

In afară de acești 3 medici, este angajat și Drul Ioan Săbău, laringolog, care tratează tuberculoza laringelui.

Chestiuni administrative.

La administrația Sanatorului am aflat, că raia zilnică acordată pentru fiecare bolnav, e de 40 lei. Bugetul Sanatorului e de trei milioane anual. Sanatorul e aranjat pentru 100 de bolnavi, însă actualmente sunt numai 87, dintre cari 52 bărbați.

Ce ne spune dl. dr. Siiartău?

Discutând importanța Sanatoriilor de tuberculoși, dl. dr. Siiartău ne spune:

Doctorul, cu aceeași severitate bonomă îi spune:

— Să nu te mai prind pe aici.

La bucătărie...

Natural, în organizația unui sanator sau a unui spital bucătăria ocupă un loc principal. Astfel, nu e de mirare că privirile noastre au fost căt se poate de indiscrete. Dar cu toate aceste — spre lauda Drului Siiartău și a administratorului Cosma — nu am aflat nimic, ce să nu fie în deplină concordanță cu principiile igienei și curățeniei, precum și a alimentației speciale ce o cere tratamentul tuberculozei.

Laboratorul

E factorul principal al unui spital. La Sanatorul tuberculoșilor, e așezat într'o cameră mică, totuși aparatele moderne de diagnosticare și tratament nu lipsesc. Evident sunt numai câteva. Astfel un aparat de pneumotoracie, pentru insuflare de aer în cazuri de infecții tuberculoase unilaterale, sterilizator, aparat pentru sedimentarea globulelor roșii, aparat centrifugal pentru analizarea salivei.

Intr'o altă încăpere tot așa de mică e aparatul Roengten, cu ajutorul căruia se pregătesc radiografii în mărime de 17×34, și o lampă de quart pentru tratamentul cu raze ultraviolete — Aceste radiografii sunt importante în tratamentul tuberculozei, pentru că se poate stabili precis progresul sau regresul bolii. Examenul radiografic al bolnavilor se face în fiecare lună. Sunt cazuri însă cănd se face și mai des.

Doctorii

Toate aceste aparate — în raport cu

trudi și vor face, cum spunea părintele în clipă de oboselă. Dar nu se știe dacă din popii cei noi, oameni școlari și lacomi la ochiul satanei, se vor mai găsi popi cu sufletul popii Grigorie din Gruiu. Căci cei noi au inceput să-și strângă averi, făcând negoțuri în rând cu jidani și s'au îndepărtat de Dumnezeu și biserică Lui.

La stânga popii pășește, cu tot respectul cuvenit, clopotarul Culița mutului, ducând traista părintelui. Era bine îndesată, ca dela un botez într'o casă de gospodari chiaburi. Știa clopotarul însă, că n'are să duă greumântul prea departe. Însă nu se apropiaseră bine de școală și toată școlărimea răsărise, ca din pământ, în jurul parintelui. Zeci de glasuri se întreau să salute apariția așteptată totdeauna cu multă bucurie:

— Sără' măna.., sără' măna...

Fața părintelui se însemnă că de un gând ascuns lăuntric, gândul pe care îl poartă de multă vreme în cel mai ascuns colțior al inimii lui, gând pe care și-l recitea răspunzând din plin la salutul copiilor:

— Creșteți mari, dragii mei, creșteți mari...

Prin aceea mistică presimțire pe care o au sufletele profund spiritualizate de

o credință, părintele Grigorie din Gruiu simțise, că generația școlărimii din ultimii ani pe care îi trăia, avea să împlinească un vis. Și-i plăcea să stea de vorbă cu școlarii, le povestea despre o țară unde-i stăpân graiul românesc, iar copiii îl ascultați cu dragoste pe care le-o emana bunătatea nemarginată a moșneagului. În clipă de acestea nu odată le o spus părintele Grigorie:

— Copii, dragii mei, voi vezi ajunge vremea să fiți stăpâni în țara asta. Dar moșu va fi atunci de mult putregaiu sub glie. Atunci însă cănd s'împlini vremea, voi, dragii moșulei, să veniți la mormântul meu, să bateți tare cu piciorul deasupra groapei și să strigăți: școală moșule, au ajuns români stăpâni pe țara lor și moșu are să primește, că s'a împlinit voia Celui de sus.

Mulți dintre copii erau preocupati de împărțeala bunătăților din traista popii, dar unul dintre băieți, Axente Voicu, sta cu ochii pironiști în ochii părintelui, așa ca și când ar fi vrut să soarbă fiecare vorbă, fiecare gest al celui care vorbea. Fu observat de preot și acesta puse măna pe capul blond al copilașului, îl privi lung la rădăcina ochilor și ca inspirat de un gând profetic, care-i sgudui toată făptura, spuse:

(va urma)

Primăria începe să înțeleagă.

Primăria, acordă banii necesari pentru procurarea noilor instrumente?

— Da. Un exemplu care mă îndreptăjește să cred că da: Am cerut cumpărarea unui aparat de radio pe seama sanatorului, care mi s-a aprobat. După cum ai văzut lucrările sunt în curs. Am cerut acest lucru pentru a putea îngriji și partea sufletească a bolnavilor. În fiecare corridor va fi instalat un hautparleur astfel încât să fie auzit în toate saloanele și camerele ocupate de bolnavi.

Am mai cerut Primăriei mărireala laboratorului și cumpărarea unui aparat pentru micirea și multiplicarea radiografilor, pentru a le putea împărți bolnavilor. Aceasta e foarte important, pentru că bolnavul își vede părțile atacate

și-și dă mai de grabă seama de gravitatea ei, astfel că nu se va mai neglijă. Deasemeni pentru continuarea tratamentului la jără prezintă importanță căci e și iută, că medicii dela sate nu pot avea instalații de soiul acesta.

Încă o întrebare. Căți bolnavi gratuiți aveți în sanator și după ce norme sunt primiți?

— 50, pentru care Primăria plătește 75 lei la zi. Sunt primiți pe baza unui simplu certificat de paupertate.

Am plecat impresionat de cele văzute: aproape toate creațiunile lui Dr. Siliartău. E un om dintr-o bucată. Ori ce elogii îi s-ar aduce, sunt de prisos. Conștient de menirea și importanța sanatorului în combaterea flagelului ce se numește tuberculoză, pune tot suflul său în această luptă.

Ion Potcoavă

Note..

Studentii.

Azi și să fui student, e o problemă grea, chiar foarte grea.

Cauza primordială: surplusul absolvenților universitări, cari se concurează reciproc, cu inevitabilul sfârșit: O mare parte dintre el rămân pe drumuri, cerând — sub toate formele permise de civilizație — o bucată de pâine. În fața acestei mizerii studentii ar trebui să facă un front comun. Aceasta nu se poate. Odată e criza și a doua oară diferențele categorii de studenti, categorii create artificial după criteriul... Dar să vedem: sunt studenți întreținuți de stat în streinătate, cari în majoritatea cazurilor se recrutează dintre progeniturile și protejații puternicilor zilei, și cari din principiu nu fac nici o treabă. Aceștia vor da mai târziu contingentul de porumbel diplomatici, necesari fiecarui guvern. Sunt studenți cari studiază cu succes în streinătate, dar pe punge proprie, și cari la întoarcerea în tard din cauza pușinutului conținut al pungii, sunt cu sănătatea sfârscinată. Se mai adaugă fețorii de bani gata, cari SE INSCRIU la universitate nu din necesitate, ci din distracție. Mal sunt apoi studenții cari învață în tard. Aceștora li se mai adaugă și studenții-funcționari, risipitori pe întregul cuprins al jărilor, adecați acei studenți cari nu au avut și nu au posibilitatea de a fi susținuți de cineva în unul din centrele universitare, ci pentru a se susține, sunt sălii să ocupe — de multe ori pentru un salar de mizerie și sării întregi de șicăndri — diferențe posturi, cari le răpesc timpul de învățat. Aceștia sunt cel mai bătuț de soarte. În afară de necazurile serviciului, activitatea studențească le este mai controlabilă decât celorlalți studenți. O cădere la examen se reperetează asupra lor, deoarece au pierdut bani cu drumul, taxe, întreținere, etc. bani munciți din greu. De preștiunea lor sufletească e observată de cei din jurul lor și eșecul nu poate fi ascuns. Chiar nemărturisit se ghecește. Dar cine să-l înțeleagă? În locul încurajărilor, primesc reproșuri aspre și li se citează ca exemplu de corectitudine, cutare halmană ce se plimbă în străinătate pe pungea statului sau o altă halmană întreținută de mîld de cineva, care face ca de naționalismul său intransigent în coloanele vre-unel filii provincială. Iar dacă tu, student și funcționar — om liniștit și fără chef de birou și de carte, vreai să cercezezi nișel activitatea universitară și capacitatea intelectuală a vre-unel

halmanale de solul acesta, ce îl să dat ca exemplu, rămâi uitat: Halmanaua naționalistă e într-o groaznică restanță cu examenele, e prost de dă-n gropi și-l numai gura de el ca de broască. Curajul și cu el de-o dată noi puteri de muncă-ți revin. Te apuci din nou, până când te refuză nervii... Semnatarul acestor șire e student din categoria aceasta. Ziua biroului, noaptea carte și între picături... gazetări! Însă e imens de greu. S-a obișnuit însă să primească toate lucrurile sub speciae aeternitatis.

Halmanalele naționaliste cu joben și pantofii de lac nu cunosc cuvintele: a muncii din greu. Să ia aminte: vremea chilulului și a pricopisirii pe nemuncite începe să dispare; jobenul și pantoful de lac se învechesc și se rup, criza crește mereu, cu ce îl se va mai procura?

s. mic.

Să fie lumină!

Prea adeseori ignoranța dublată de obrăsnicie se cocoțează în locuri susținute, tronând deasupra naivilor printre autoritate de drept, lipsită de orice fărâmă de autoritate de merit.

Somnolența și groaza de orice inițiativă sau răspundere, care caracterizează pe acești pseudodemnitari, apasă greu entuziasmul vecinic tineresc al celor în sufletele căror strigă îsbândă și voință de a crește. Și toată omnipotența conducătorilor pare o brută uriașă, care își lăfăște neputincioșia pe tronul ridicat din osânza naivilor, bolborosind în grăsimi un perpetuu dicton al stării de dolce farniente: Să fie întuneric.

Nimic să nu se schimbe, ca nu cumva să se trezească conștiința celor vredniți și să-mi pierd eu postul! Să fie întuneric!

Într-o mână ține un buzdujan, pe care îl mânuește cu sadică poftă de țap imberb și pervers, oridecători încercă vreun naiv să-și revindice posibilități de afirmarea priceperii și dururilor sale. Este acest buzdujan, simbolul dictatorial afirmat cu tot mai multă strășnicie în rândurile demagogilor înfipăți în înălțimi, pe cari nu le-au visat niciodată: Eu sunt legea și... basta!

Un șopot străbate însă rândurile mulțimii, glas de trezire națională, conștientă și traică: Destul, vrem de acumă lumină, vrem oameni ridicați în posturile lor, prin muncă și cinste. Toviv.

Jocurile noastre distractive.

In Nr. 11 din 25 Ian. 1931, a început publicarea primei serii de jocuri, care dau dreptul de participare la

"Concursul de jocuri cu premii",

instituit de ziarul nostru.

Concursul constă din 8 serii de căte 3 jocuri. Deslegările se pot trimite după publicarea fiecărei serii sau deodată, cel mai târziu după 10 zile dela publicarea ultimei serii. Soluțiile vor fi redactate pe o singură pagină, cu multă îngrijire. Problemele de „cuvinte încrucișate” vor fi scrise cîte, de preferință pe o foaie cu pătrățele Deodata cu trimiterea soluțiilor, deslegătorii vor anexa și cuponul seriei respective, atfel deslegările nu se vor lua în considerare.

Soluțiile se vor trimite Redacției ziarului „ARADUL” în plic închis, cu mențiunea „Pentru jocuri”. Fiecare soluție va fi semnată cu numele adevărat și cu adresa exactă a deslegătorului.

Pentru unele lămuriri cerute de deslegătorii jocurilor noastre, vom institui o „Poștă a jocurilor”.

Cei cari vor să ne trimînă jocuri și probleme spre publicare, sunt rugați a ne trimi-

mite deodată și soluțiile exacte. Redacția își ia dreptul să selecționeze aceste jocuri și să facă îndreptările cuvenite.

Jocurile noastre pentru concursul întâi fiind în număr de 24 (8 serii), prin tragere la sorți ziarul nostru va acorda următoarele

"Premii":

- I. Un obiect după alegere dela magaziul de sticlărie „Fischer” din Arad, în valoare de 400 Lei, deslegătorului care a trimis 24 soluții juste.
- II. Un obiect după alegere dela același magazin în valoare de 250 Lei, deslegătorului care a trimis 20 soluții exacte.
- III. Același, în valoare de 150 Lei, deslegătorului care a trimis 18 soluții bune.
- IV. Un abonament pe timp de 1 an al ziarului „Aradul”, deslegătorului de 15 jocuri.
- V. Un abonament pe timp de $\frac{1}{2}$ an al ziarului „Aradul”, deslegătorului de 12 jocuri.
- VI. Un volum din literatura română, deslegătorului de 10 jocuri.
- VII. 10 bucătării de Dahlie (Georgine) de diferite soiuri. Redacția.

Cuvinte încrucișate Seria III.

1.

Problema trimisă de: Asterisc.

1	2	3	4		5		6		7	8	9	10
11					12	13			14			
15		16	17					18		19		
20	21						22		23			
24			25		26				27			
28		29					30	31	32			
	33					34						
35	36	37			38		39		40			
41	42	43	44		45			46				
47		48			49		50					
51		52			53			54				
55	56		57				58	59				
60					61							

Orizontal: 1. Indemn spre rău. 6. Juctie negativă (inv.) 60. Mugur de vie. 2. Zori. 11. Inspirație poetică (etimologic). 12. Cumătră. 14. Globulete de fildeș (invers). 15. În matematică valoarea aproximativă 3,14. 16. Ce dorim deslegătorilor acestei probleme? 19. Prescurtare folosită în Armată. 20. Sprijin. 22. de Sibiu. 24. În tipografie: acoladă. 25. Intervale de 3 note. 27. Așa (lat). 28. Conjugiune. 29. Notă muzicală. 30. Măsură duprăștată (inv.) 32. Același, ca 28 aviz 33. Cum vă plătită hainele? 34. Piesă în jocul de sale. 35. Părțile laterale și inferioare ale pântecelui. 37. Măsură de timp. 39. Întrare. 40. La cine vă gândiți mereu, domnul meu? 41. Cu la sfârșit înseamnă biciul rusesc. 43. Fluiet. 46. Cum este omul din Europa? 47. Care primește și ascultă cu bunăvoie? 49. Tesătură scumpă, făcută în Tibet. 50. Negajie. 52. Cel din urmă (prescurtat). 53. Adverb. 54. Vezi 46 vertical (inv.). 55. Islaz 57. Bun pentru serviciul militar. 58. Con-

jucie negativă (inv.) 60. Mugur de vie. 61. Licher.

Vertical: 1. Cum este drumul Arad-Timișoara? 2. Șarpele face așa. 3. Prescurtare folosită la sfârșitul scrișorilor. 4. Publicație de presă (în ordine intervertită). 5. Dinadins. 6. Sunt de față. 7. Care există într' adevăr. 8. Vas lunguret. 9. Cadentă. 10. Uimitor. 13. carte de joc. 17. De ce li-e frică negustorilor datornic? 18. Cu baia început, poate într'o universitate. 21. Bolbul albinelor. 23. Vezi 13 vertical. 26. Literă grecească (fonetic) 29. Câmp curățit de tufe și rădăcini. 31. Să trăiască (inv.) 36. Infierătă de opinia publică. 38. Secol. 40. Suprim. 45. Așa tipă copii mici (inv.) 44. Măsă pentru sacrificii. 45. Atârnă. 46. Posed. 48. Partea superioară a corpului omenești. 50. Loc ce merge urcând. 56. Interjecție exprimând îndoială. 59. Dar.

Polidrom.

De: Nic. Cimpoiescu student.

Direct, invers, cum vreji cliti, Căci tot o stavă găsiști.

Şaradă.

De: Hort. F. Petroi.

Partea 'ntâia e vehicul

De al jăranului român,

Iar a doua-i adjecitivul

Pentru fratele stăpân

Pe oceanele întinse.

Cuvântul 'ntreg ar fi banal

De nu s'ar aranja vre-un bal!

CUPON PENTRU JOCHURI.

Nr 13. Seria III-a.

Poșta jocurilor.

Neamțu Iova, Siria. Soluția problemei I era greșită. Încearcă din nou.

Budișteanu Tiberiu, Loco. Ești sugubit Domnule Soluția problemei 3 seria I, eroată.

Lucuța Mihail, Loco. De când se poate despica lemnele cu "ac"-ul?

Curban Ioan, Rovine. Pentru fiecare cîntă dintr'un rând oarecare să aibă o întrebare. Cuvintele sunt despărțite prin părțile negre

Hortenzia Petroi, Loco. Vezi, că ai fost ascultată. Mai trimite. Jocul în pătrat e prea ușor.

Cele mai ieftine verighete de aur ceasuri, bijuterii, și ochelari le cumpărăți la

REINER LOSIF

ceasornicar și bijutier
ARAD, str. PIRICI 3. În dosul Teatrului
No. 108 1-24.

(Continuare din pag. 1). tradiționali ai rasei care și-a găsit valoarea tuturor calităților ei în aspirațiile milenarului popor tuhutumic. Și ungurul acesta simbolic își fălăie perciunii în vînt, alergând înfuriat, cu ochii injectați și gura spumegândă, iar pumnii înclăștăji într-o epileptică crăpare, întocmai javrelor de mătasă, cari în revârsarea neputincioasei lor ură, tremură într-o convulsiune apocaliptică și rămân paralizați cu maxilarele înclăștate în propria limbă. Iată simbolul presei ungurești din Ardeal în clipele ei de atac. Iată caraghiosul intelectualității milenare a celui mai viteaz popor din lume. Cui strică? Vipera își improașă veninul și-n mizeria ultimei svârcoliri se înveninează pe sine însăși cu propriile ei bale și pieri si-nucisă.

O presă care se alimentează mereu din imaginea nostalgică a unui valah ferecat în lanjuri și îngemunciat la picioarele fișpanului ungur, va rămâne mereu oarbă în fața celui mai vădit spirit de pace și ingăduință românească. Ura ei se inspiră dintr-un sânge atavic pedepsit de Dumnezeu prin neadaptabilitatea lui vremurilor unei democrații purificată de orice romanticism feudalist.

Iată înțelegere nu credem, că actuala presă ungurească ar putea să-și stăpânească impulsivitatea belicoasă, ci va rămâne mereu un factor răspânditor de ură, intoxiciând mediul și expandând la molipsire. Încăodată, cui strică? Românilor, nu!

Tovie.

Cifrele vorbesc!

Recensământul și fata morgană a presei minoritară.

Ziarele minoritare de Duminică 1 Februarie c. scriau cu o deosebită satisfacție că după datele recensământului și mai cu seamă după informațiile primite dela biroul magyarpartului — după cum singure recunoșteau, — Aradul ar avea 77.199 locuitori, dintre cari 58.344 maghiari, adică 77%, restul împărțindu-se între celelalte naționalități. Afără de aceste Erdélyi Hirlap, scrie că acest procent e calculat în favorul maghiarimei, deoarece și după cea mai pessimistă socoteală, în Arad sunt 60.000 mii maghiari. Natural dacă cele scrise de aceste fizuci ar fi adevărată situația nu ar fi imbuscurătoare. Pentru a ne convinge, am comparat datele publicate de aceste fizuci, cu datele statisticei maghiare din 1910. Iată ce-am constatat: **La data facerii acelei statistici erau în Arad maghiari: 38.929, (69,2%); români: 9.556 (17%); germani: 5.643 (10%); sărbi 1430.** În numărul de 38.929 maghiari sunt cuprinși și evrei.

Dăm datele acelei statistici și referitor la numărul populației după religii: romanocatolici: 29.313 (52,1%), ortodocși: 11.596 (20,6%), greco-catolici: 1254, luterani: 1771, reformați: 61.50 (10,9%); mozaici: 6086 (10%).

După datele de mai sus, în 1910 în Arad erau unguri 37.234 (am adunat rom. catolici, luterani și reformați), români 11.831 (am adunat ortodocși și greco-catolici și am scăzut numărul sărbilor cari se știe sunt ortodocși) și 6086 evrei, restul diferite naționalități. Având aceste date judecătorice om cu mintea sănătoasă, dacă în 20 ani după ce legioni întregi funcționari unguri etc., au trecut în Ungaria iar în locul lor au venit zeci de mii de români și la oraș s-au anexat comune și cartiere curat românești, s-au putut ungurii înmulții așa de mult (cu 21.110) încât azi să fie 58.344? E imposibilitate ce numai în mintea scrierii a celor dela Erdélyi Hirlap se poate ivi.

Din parte ne, nu mai facem nici un comentar. Cifrele vorbesc. s. m.

B A L U L costumat și mascat al diletanților va fi la 14 Februarie în Casa culturală a Industriașilor. Invitațile se pot ridica dela biroul Căminului.

INFORMAȚIUNI.

Calendarul săptămânal

Februarie		are 28 de zile	Faur.	
1931.	Zilele săpt.	Calendarul Julian îndreptat	Calendarul Greg.	Soarele răsare apus
		Duminica sfintului rătașii. Ev., 17 dela Luca, c. 15 gl. 2, a inv. 2. „Zis-a Domnul pilda aceasta: un om avea doi feciori..“		
Dumin.	8	M. Teodor Strat., Zah.	M. Ioan	8.21 6'08
Luni	9	S. M. Nichitor, Marcel	Apolonia	ploii
Marti	10	M. Haral. Valentina	Gabriela	
Miercuri	11	M. Vasile, Teodora	Desideriu	neauă,
Joi	12	P. Meletie, Saturnin	E. Ialila	
Vineri	13	C. Martinian, Eulogie	Eduard	frig
Sâmbătă	14	C. Auxentie. Maron	Valentin	

Rugăm colaboratorii noștri să nu ia în nume de rău dacă articolele d-lor vor apărea, din cauza abundenței materialului, cu întârzire.

Credincioșii noștri colaboratori sunt rugați, să ne trimită articole cât mai scurte cu putință, spre a putea da material cât mai vast și mai variat.

D-L PREFECT Dr. IUSTIN MAR-ŞIEU a fost ales cu unanimitate președinte al camerii agricole.

INSTALARE DE PREOT. Duminica trecuță, dl. Iosif Comșa, ales preot în comuna Răpsig, a fost instalat de către dl protopop Mihai Cosma din Ineu.

Din Curtici. *Conferință agricolă.* În 25 Ianuarie c. dl. Nic. Popescu, directorul Camerei agricole din Arad, a ținut o conferință prin care a arătat modalitățile și procedeele cele mai bune și mai sigure pentru sporirea producției agricole. Conferința a fost populată.

Ceaiu Dansant. Duminică 8 Februarie c. ora 5 d. m., Reun. Fem. Rom. aranjează, în localul clubului românesc, obișnuitul ceaiu dansant.

Invitații speciale nu se fac,

Ferma Ceala. Serbare. Vineri, în ziua Sf-Erachi, a avut loc o festivitate școlară compusă din coruri, declamații și jocuri teatrale, organizată de învățătorul Tr. Câmpean. Serberea a fost deschisă printr-o instructivă cuvântare a d-lui ing. V. Economu. După aceasta a urmat sfintirea școalei, de către pâr. Felea, care vorbește despre importanța zilei. Cu acest prilej s-au împărțit elevilor, 30 costume pentru fete, 26 pentru băieți și 10 perechi de ghete. Pentru cumpărarea acestora, dl. ing. V. Economu a donat 11.000 (personal și din partea fermei). De procurarea materialului s'a îngrijit dl. inv. Tr. Câmpean, iar dna Câmpean împreună cu femeile dela fermă, au confectionat aceste haine în mod absolut gratuit. Faptele vorbesc dela sine.

Şega Şezătoare culturală Duminică 1 Februarie a aranjat în Casa Culturală din Șega o instructivă șezătoare. Cuvântul de deschidere a fost rostit de I. Felea, iar dl. dr. Teodor Pop, a vorbit despre boalele contagioase. Programul s'a completat cu coruri — conduse de teologul Pigli, — declemări, etc.

Mulțumire. Familia Dlu I. Tatu, Directorul Băncii Arădene, aduce pe această cale vîl mulțumiri tuturor celor care au trimes condolențe cu ocazia tristului eveniment familiar.

Anunț de căsătorie. Un Tânăr domn român, funcționar, din familie bună, dorește căsătorie cu domnișoară, etate mijlocie, cu zestre. Numai adrese serioase a se trimite la administrația acestui ziar sub «fericire».

1—2

Ședința consiliului comunal.

Prețul curentului electric.

Ultima ședință a consiliului municipal a discutat două chestiuni foarte importante: chestiunea scăderii prețului curentului electric și mărirea pensiilor foștilor funcționari ai primăriei.

In ce privește prima chestiune a scăderii prețului curentului electric primăria orașului a fost înconjurată de Direcția Uzinelor că aceasta este dispusă să scadă prețul curentului întrebunțat de Municipiu pentru luminarea străzilor dela 12 lei la 8 lei Kilowatul iar pentru particulari dela 17 lei la 16 lei.

Primăria orașului prin anexarea nouilor cartiere este nevoie să estindă și să perfectioneze actuala rețea electrică, așa încât trebuie să facă mari cheltuieli în această direcție. Consiliul municipal a opinat ca primăria să ofere 7 lei și nu 8 pentru curentul întrebunțat la iluminarea străzilor.

Chestiunea ajutorării pensionarilor primăriei. Cele trei propunerile. Un sfârșit de ședință foarte agitat.

Chestiunea ajutorării pensionarilor primăriei a fost obiectul unor discuții foarte lungi și violente, care au dus până la amenințarea cu retragerea a consilierilor minoritari.

In această privință au trei propunerile: 1) propunerea minorității de a se rotunji pensile până la 500 lei și dela 500—5000 lei să se acorde un ajutor de 20%; dela 5000 de lei în sus un ajutor de 10 la sută.

A doua propunere a fost a d-lui primar Dr. Luțai care a propus ca să se

rotunjească toate pensiile mai mici de 1000 de lei până la această sumă și dela 1000 de lei în sus să nu se mai acorde niciun ajutor.

A treia propunere adusă în ultimul moment în discuție a fost a d-lui prof. Al. Constantinescu care a cerut de-a semneaza să se mărească toate pensiile mici prin ajutoare așa încât să fie de 1000 de lei lunar, celor cu pensii până la 2000 să li se dea un ajutor de 300 de lei, iar până la 3000 de lei, câte 200 de lei.

Propunerea consilierilor minoritari a fost combătută de către consilierii români și pusă la vot a căzut. A fost luată în discuție propunerea d-lui primar, care a fost admisă votând din partea consilierilor minoritari și d-l consilier Lőcs. D-l av. N. Popescu-Păușești în timpul discuțiilor a arătat că nu se poate admite pretenția consilierilor minoritari de a se acorda 10 la sută ajutor la pensiile mari care ajung până la 8000 de lei, într-o vreme când la toate categoriile de salariați publici se aplică curba de sacrificiu, iar titraji ajung să primească lefurile de 5—6000 de lei. D-sa se întrebă dacă consilierii minoritari ar susține tot cu aceiașă cădură această chestiune, dacă ar fi vorba de 90% pensionari români.

D-l prof. Al. Constantinescu constată că unii dintre consilierii minoritari au votat pentru propunerea d-lui primar.

D-l cons. Parecz Bela, deputat întrive în discuție foarte agitat spu-

Un scurt răspuns în cheia francmasoneriei.

Am dat acele informații obiective ca să serviască cetăților ziarului „Aradul” în măsura, în care-i vor interesa chestia masoneriei. Am judecat, că nu e bine, ca în veacul al XX-lea să i se pună unui intelectual, ca și unui animal, căpăstrul prejudecătorilor medievale: ignoranță. Lucruri admise de popoare civile, mai înaintate în cultură decât noi, — de ce nu a putea fi tolerate și de noi Români? Fiecare cetitor să înțeleagă și interpreteze acele informații cinstite, așa după cum îi permit facultățile intelectuale și morale. În polemii plăcute nu intră — presupun, că nici redacția ziarului, nu le-ar putea găzdui; iar pentru discuții nu pot sta pestele tot, la dispoziție, decât oamenilor de bunăcredință și nepreocupări. B. Păcuraru.

Dela I. O. G. T. Timișoara.

Din partea I. O. G. T. din Timișoara primim următoarele:

«Suntem o asociație pentru combaterea totală a alcoolului... Principile noastre sunt bazate pe abstenția totală dela consumul alcoolului, iar propaganda o desvoltă exclusiv în acest scop. Nu vedem nici-un mister în ordinul nostru, iar membrii care se înscriu în rândurile noastre sunt conștienți de fapta lor și sunt convinși că odată intrați în rândurile noastre au devenit și abstinenți și buni luptători, căci părerea noastră este că, un abstinent are o putere mai mare de convingere și este secondat și de exemplul vieții sale.

O. B. T. din România deși nu este de origine română, dar conducerea din Timișoara este românească și logile din Arad aparțin districtului Timișoara.

Cu străinătatea facem numai schimb de lectură în materie de propagandă pur antialcoolică.

Primiști etc...

ss. Teodor David

cond. prop. Distr. T-șoara.

N. R. Luăm act de cele de mai sus, însă facem adaosul cunoscute. În loja din Arad este un singur suflet românesc. Un membru al acestei loje de „totală abstinență”, a adus într-un institut 5 litri vin, ca să vază dacă ceilalți... se abțin. Si au sfârșit prin a bea 3 persoane 5 litri (fără sifon) într-o oră...

nând că până acum n'a făcut chestiune de naționalism unguresc în consiliu, dar că ar știi să facă și ei.

In replică d-l prof. Al. Constantinescu spune că propunerea românească reprezintă o mentalitate politică democratică, pe când Unguri vin cu mentalitatea grofilor din alte vremuri. Pe noi ne călăuzește un spirit democratic și uman.

Consilierii minoritari au protestat violent îșind din bânci. Se propune părăsirea ședinței. În mijlocul scandalului, d-l primar a ridicat ședința.

g.

Citiți și răspândiți:

„Aradul”

In Căminul Industriașilor Duminică în 8 la ora 9 Soarecele de biserică comedie cu renume mondial în 3 acte a lui LADISLAU FODOR.

Redactor responsabil: SIMION NICLEA

Tiparul Tipografiei Diecezane Arad.